

تأثیر مداخله در فرایند هویت‌یابی در بهبود مشکلات هویتی و سلامت روانی دانشجویان

Effect of intervention in identity processing on improving identity problems and mental health of university students

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۲/۶

Omidian M. PhD✉

مرتضی امیدیان ✉

Abstract

Introduction: This research was designed and implemented to investigate the effectiveness of a medium term program to intervention in identity processing and decreasing identity difficulties.

Method: Of 500 freshmen, 75 students had identity problems and 24 who agreed to participate were selected and randomly divided into two groups of 12 (case and control). Intervention programs were executed in 8 months and 10 sessions. Berzonsky Identity Styles Inventory and Millon Clinical Multiaxial Inventory III were administered before and after intervention to measure identity styles and mental problems.

Results: The results suggested that intervention was effective in improving students' commitment, reducing borderline personality disorder, and reducing antisocial personality disorder, but it did not significantly change other disorders.

Conclusion: The proposed program can be used in similar conditions to prevent or reduce psychological problems, especially in personality disorders related to identity loss.

Keywords: Intervention in Identity Processing, Exploration, Commitment, Antisocial Personality Disorder, Identity Styles, University Students

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف تعیین اثر برنامه میان مدت به منظور مداخله در فرایند هویت‌یابی و کاهش مشکلات مربوط به هویت‌یابی طراحی و اجراء گردید.

روش: از بین ۵۰۰ دانشجوی سال اول، ۷۵ دانشجو دارای مشکلاتی در زمینه هویت‌یابی بودند که از بین آنها ۲۴ دانشجو که آمادگی همکاری در این طرح را داشتند انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه ۱۲ نفری به‌عنوان گروه آزمایشی و گواه جایگزین شدند. سپس برنامه‌های مداخله طی ۸ ماه و در ۱۰ جلسه اجرا شد. پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی و پرسشنامه چند محوری بالینی میلون ۳ برای اندازه‌گیری سبک‌های هویت و مشکلات روانشناختی قبل و بعد از مداخله در مورد آنها اجرا شد.

یافته‌ها: براساس نتایج به‌دست آمده برنامه مداخله در بهبود تعهد دانشجویان، کاهش علائم اختلال شخصیت مرزی و اختلال شخصیت ضداجتماعی اثرگذار بود و در سایر موارد اثر معناداری نداشت.

نتیجه‌گیری: براساس این نتایج می‌توان از روش ارائه‌شده در شرایط مشابه، برای پیشگیری و کاهش مشکلات روانشناختی، به ویژه در اختلالات شخصیت مرتبط با سردرگمی در هویت استفاده کرد.

کلیدواژه‌ها: مداخله در فرایند هویت، اکتشاف، تعهد، اختلال شخصیت ضداجتماعی، سبک‌های هویت، دانشجویان

مقدمه

از زمان طرح موضوع بحران هویت و نقش دوگانه آن در شکل‌گیری هویت مثبت و هویت سردرگم توسط *اریکسون* [۱]، بیش از پنج دهه می‌گذرد. نظریه و اقدامات تجربی *اریکسون* توسط *مارسیا* و *برزونسکی* پیگیری و دنبال شد [۲ و ۳]، با این وجود هنوز هم این موضوع یکی از مسائل و حوزه‌های مورد توجه است. به عنوان نمونه، برخی از پژوهشگران مانند *برمن* و *همکارانش* [۴] نشان دادند، ۱۴/۳ درصد از دانش‌آموزان در سنین ۱۵ تا ۱۸ سال در آمریکا براساس معیارهای *DSM IV* از مشکلات مربوط به هویت رنج می‌برند. در سیر تحول موضوع هویت، *اریکسون* و *مارسیا* [۱ و ۲] به نحوه شکل‌گیری هویت و نقش سال‌های حساس نوجوانی و جوانی پرداخته‌اند و شماری از نظریه‌پردازان مانند *برزونسکی*، *یتبورن* و *همکارانش* [۳ و ۵] و [۶] بیشتر به فرایند هویت‌یابی و نقش عوامل شناختی و تعهد در شکل‌گیری هویت پرداخته‌اند. *برزونسکی* و *همکارانش* به بررسی نقش عناصر زیربنایی هویت در سلامت روانی و اجتماعی افراد پرداخته‌اند. براساس دیدگاه *برزونسکی* افراد با توجه به سه سبک پردازش اطلاعاتی، *هنجاری* و *سردرگم/اجتنابی* نسبت به وقایع دنیای اطراف واکنش نشان می‌دهند. براین اساس سه سبک هویت به‌وجود می‌آید. افراد دارای سبک اطلاعاتی همانند دانشمندان همواره در حال آزمون حقیقت هستند. در گروه *هنجاری*، افراد تمایل به همراهی با اکثریت و افراد مهم زندگی دارند و افراد گروه سوم از قاعده مشخصی پیروی نمی‌کنند و همواره از فکر راجع به این موضوع‌ها اجتناب می‌کنند زیرا از رنج روبه‌رو شدن با حقایق فراری هستند [۳ و ۵].

مطالعات جدید درباره روانشناسی هویت، نشان می‌دهد که رویکردهای کارکرد اجتماعی، تربیتی و درمانی به این موضوع رو به افزایش است. براساس شماری از پژوهش‌ها، هویت موفق با سلامت روان رابطه دارد و یک حس پایدار از هویت به صورت مثبت، بهزیستی روانی را تسهیل می‌کند و در مقابله با اضطراب، افسردگی و حل مشکلات رفتاری نقش حمایتی را ایفا می‌کند [۷ و ۸]. به‌طور کلی حجم زیادی از مدارک پژوهشی نشان می‌دهد که تعهد در هویت، به صورت نسبتاً پایداری به صورت مثبت با احساس تداوم و سلامت رابطه دارد [۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۹] هویت با حوزه‌هایی چون خودکارآمدی و تعیین اهداف در زندگی ارتباط دارد [۱۰]. در یک مطالعه نشان داده شد، سبک هویت اجتنابی و اجتناب از مواجهه با مسائل مربوط به هویت با بهزیستی روانی رابطه منفی دارد و با اضافه شدن متغیر «تعهد» بهزیستی روانی افراد به مقدار زیادی پیش‌بینی می‌شود [۱۱]. با توجه به وجود مشکلات هویت‌یابی [۴ و ۹] و نقش عوامل اجتماعی مانند عملکرد خانواده و مدرسه و

سایر شرایط اجتماعی، در شکل‌گیری آن [۱۲]، شماری از پژوهشگران سعی کردند تا از طریق مداخله به بهبود هویت‌یابی و به دنبال آن سایر همبسته‌های آن مانند سلامت روانی و اجتماعی کمک کنند. در برخی از این برنامه‌ها بر موضوع درمان مشکلات هویتی برای افراد دارای مشکلات رفتاری یا روانی اقدام شده است و در شماری دیگر از رویکرد برنامه مداخله‌گرانه برای پیشگیری از ایجاد یا کاهش شدت مشکلات هویتی در گروه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی استفاده شده است. *والش* و *هادین* [۱۳] با استفاده از یک برنامه مداخله مبتنی بر تصور آینده، به نوجوانان کمک کردند تا هویت مثبتی از خود ایجاد کرده و خود اثربخشی (خودکارآمدی) خود را افزایش دهند. در این برنامه مداخله از افراد خواسته شد تا اهداف آرمانی آینده در زمینه شغل و بدن خود را تصور کنند. به این منظور ۱۵۸ آزمودنی در دو گروه گواه و آزمایشی شرکت کردند. داده‌ها نشان داد که این نوجوانان اهداف واقع‌بینانه و غیرواقع‌بینانه داشتند. ۹۳ درصد این افراد برنامه مداخله را مثبت ارزیابی کردند. هم گروه مداخله و هم گروه گواه در طول ۶ ماه مداخله (از پاییز ۱۹۹۰ تا بهار ۱۹۹۱) از نظر خود کارآمدی در نمرات خودشان کاهش پیدا کرده بودند اما مداخله در گروه آزمایشی نشان داد که مقدار کاهش در خودکارآمدی در این گروه کمتر از گروه گواه بود، یعنی مداخله در هویت، آسیب‌پذیری نوجوانان در این متغیر را کاهش می‌دهد. در پژوهشی دیگر، اثر برنامه‌های تفریحی و اوقات فراغت بر تحول هویت نوجوانان با میانگین سنی ۱۳ سال بررسی شد. در این برنامه ۴۳ پسر و ۴۵ دختر شرکت داشتند که ۲۲ پسر و ۲۳ دختر به عنوان گروه آزمایش و بقیه به عنوان گروه گواه برای مقایسه اثربخشی برنامه در نظر گرفته شدند. برنامه‌های تفریحی شامل کوهنوردی و باربندی و حمل بار در پشت، قایقرانی با پارو، شناخت محیط طبیعی و جغرافیایی و آموزش و تربیت رهبری و مدیریت بود، نتایج نشان داد که این برنامه دو هفته‌گی در مقایسه با گروه گواه به بهبود نمره‌های تحول هویت در گروه آزمایشی منجر شد [۱۴]. در برنامه مداخله‌ای تربیتی با تمرکز بر خانواده، معلمان و همسالان و فعالیت‌های مدرسه‌ای اثربخشی این نوع مداخلات بر بهبود حالت‌های هویت چهارگانه *مارسیا* نشان داده شد [۱۵]. در یک برنامه مداخله در دانشگاه، ارائه یک واحد اختیاری درس با موضوع تحول خویشتن موجب شد تا دانشجویان در سبک هویت اطلاعاتی بهبود پیدا کنند و نمره‌های آنها در هویت مغشوش کاهش یابد [۱۶]. با توجه به رابطه اختلال در هویت با شماری از مشکلات رفتاری و روانی [۵، ۹ و ۱۱]، بهبود هویت به عنوان یک هدف درمانی برای شماری از پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته است، که از آن جمله می‌توان به بررسی اثربخشی مشاوره گروهی در کاهش

می‌دهند، دنیا را تحلیل می‌کنند، در هویت‌یابی نیز نگاهشان به خویشتن با رویکرد هنجاری است. از دیدگاه او برای گروهی که از برخورد با حقایق و شناخت دنیا اجتناب کرده و هدف مشخصی برای شناخت دنیا و سازمان‌بندی تجارب خود ندارند، تمرکز بر موضوع هویت نیز به صورت سر درگم اجتنابی است. برزونسکی یک موضوع محوری دیگر را در هویت‌یابی به عنوان یک موضوع مهم در فرایند هویت‌یابی مطرح می‌کند که با سبک‌های اطلاعاتی و هنجاری رابطه مثبت و با سبک اجتنابی رابطه منفی دارد و آن تعهد است. به نظر می‌رسد یکی از موضوعات مهم مرتبط با مداخله در هویت تغییر در شیوه شناخت در رابطه با خود است و موضوع دیگر افزایش تعهد است. بنابراین پژوهش حاضر با هدف آزمون برنامه عملی تدوین شده به منظور افزایش عملکرد افراد در دو عنصر اکتشاف و تعهد، طراحی شده است. اثربخشی این برنامه با ارزیابی سبک‌های هویت برزونسکی و سلامت روانی یعنی کاهش آسیب‌های روانشناختی از دیگر سو مورد بررسی قرار گرفت. به عبارت دیگر مسئله مورد بررسی در این پژوهش، بررسی این موضوع بود که آیا برنامه‌های پیشنهادی مداخله در هویت موجب بهبود فرایند اکتشاف و تعهد و به دنبال آن کاهش مشکلات روانشناختی و اختلالات در دانشجویان می‌شود؟

روش

روش به کار گرفته شده در این پژوهش از نوع نیمه تجربی است و طرح به کار گرفته شده از نوع طرح گروه گواه و گروه آزمایشی با پیش‌آزمون و پس‌آزمون است. گروه گواه و گروه آزمایشی پس از معادلسازی با توجه به نمره های سبک‌های هویت و مشکلات بهداشت روانی براساس آزمون میلون به صورت تصادفی در دو گروه گواه و آزمایشی قرار گرفتند. گروه آزمایش در معرض برنامه‌های مداخله قرار گرفته و گروه گواه چنین نبودند و در پایان با اجرای مجدد آزمون سبک‌های هویت و آزمون میلون میزان تفاوت دو گروه مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نقش سبک‌های شناختی، برنامه عملی مداخله مبتنی بر طرح ده جلسه به شیوه مداخله شناختی و گروهی و کمک به بهبود خودگردانی افراد در شناخت از خود است. طرح موضوعات توسط افراد در گروه و نوشتن قرارداد با آنها نیز به عنوان روش‌های افزایش تعهد مورد توجه قرار گرفته است. پس از اجرای این برنامه‌ها و مداخله طی ۸ ماه ضمن ارزیابی سبک های هویت و سلامت روانی افراد مورد بررسی قرار گرفت. به این منظور قبل از مداخله از طریق آزمون‌های میلون و سبک‌های هویت، وضعیت آزمودنی‌ها مشخص گردید و افراد در معرض خطر شناسایی شدند. پس از مداخله اثربخشی برنامه‌ها در تغییر در سبک هویت و

بحران هویت دردانش‌آموزان دختر در شهر اصفهان [۱۷]، و استفاده از روش واقعیت‌درمانی به همین منظور در کرج اشاره کرد [۱۸]. در پژوهشی دیگر استفاده از روش‌های غیردارویی مانند تصویرسازی ذهنی، جرات‌آموزی و شرطی‌سازی و حساسیت‌زدایی در کاهش مشکلات اختلال هویت جنسی نشان داده شد [۱۹]. در یک پژوهش تازه اثر روش واقعیت‌درمانی بر کاهش بحران هویت دختران راهنمایی خرم‌آبادی بررسی و آثار مثبت این مداخله تایید شده است. در این پژوهش ۴۱۸ دانش‌آموز با روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب و پرسشنامه هویت شخصی را تکمیل کردند. پس از این مرحله ۳۳ نفر از کسانی که نمره بالاتری از نظر بحران هویت داشتند به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی و گواه قرار داده شدند. بعد از ۱۰ جلسه آزمودنی‌ها بار دیگر آزمون هویت را تکمیل کردند. نتایج نشان داد که استفاده از روش واقعیت‌درمانی موجب کاهش بحران هویت در دانش‌آموزان دختر می‌شود [۲۰]. به علاوه، اثربخشی استفاده از آموزش مسئولیت‌پذیری با روش واقعیت‌درمانی گلاسبر بر بهبود سبک‌های هویت افراد نشان داده شده است [۲۱]. اثربخشی استفاده از روش حل مسئله نیز بر کاهش بحران هویت در شماری از دختران نوجوان تایید شده است [۲۲]. درحالی که در بسیاری از متون پژوهشی بر ضرورت برنامه‌ریزی مناسب در مدارس و جامعه به منظور پیشگیری از مشکلات هویتی اشاره شده است [۴ و ۱۳ تا ۱۶ و ۲۳ و ۲۴]، اغلب پژوهش‌ها در کشور ما رویکرد درمانی داشته‌اند و از بعد پیشگیرانه و تربیتی کمتر به موضوع مداخله در فرایند هویت‌یابی پرداخته شده است. به علاوه، در برنامه‌های مداخله در رابطه با مشکلات هویت‌یابی دانشجویان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. درحالی که در برنامه‌های مداخله بر نحوه شناخت و تفکر در برخورد با تجارب محیطی و اجتماعی تاکید شده است [۴ و ۲۴-۲۵]، در اغلب مداخله‌ها بر عناصر مؤثر در هویت‌یابی کمتر پرداخته شده است.

از دیدگاه *مارسیا* [۲۶] دو بعد زیربنایی اکتشاف و تعهد، در شکل‌گیری هویت سالم مهم است. به نظر او، در اغلب مداخله‌ها به موضوع عناصر مؤثر در هویت‌یابی کمتر پرداخته شده است و افزایش تعهد می‌تواند یکی دیگر از محورهای برنامه مداخله در هویت باشد. به اعتقاد برزونسکی [۳] تمرکز بر نحوه پردازش اطلاعات یک موضوع اساسی در هویت‌یابی است به گونه‌ای که افرادی که در سبک پردازش اطلاعات و تحلیل خود از تجارب و برخورد با دنیای بیرون، مانند دانشمندان عمل می‌کنند و براساس دریافت دائمی اطلاعات به تحلیل می‌پردازند سبک آنها در هویت‌یابی خودشان نیز اطلاعاتی است. کسانی که در برخورد با پدیده‌ها براساس هنجارهای اجتماعی و آنچه دیگران می‌گویند و چارچوب‌هایی که دیگران

شده بودند نیز انتخاب شدند. پس از برنامه‌های مداخله مجدداً دو آزمون فوق روی آزمودنی‌ها اجرا گردید. برنامه مداخله شامل ده جلسه رویکرد تغییردر نحوه شناخت به موضوع هویت و تکالیف مربوط به افزایش تعهد و تغییر شناخت و براساس برنامه طراحی شده محقق بود که در جدول شماره ۱ آمده است.

کاهش مشکلات روانی مورد بررسی قرار گرفت. در اجرای آزمون مقدماتی (پیش‌آزمون) آن دسته از آزمودنی‌هایی که در نمره‌های هویت سردرگم/اجتنابی بیش از یک انحراف معیار بالاتر از میانگین را کسب کرده بودند به عنوان گروه مداخله انتخاب شدند. علاوه بر این کسانی که در آزمون میلون شخصیت مرزی تشخیص داده

جدول ۱- برنامه عملی مداخله در هویت

شماره جلسه	هدف	توضیح
۱	آشنایی با برنامه و بستن قرارداد	اولین گام در ایجاد تعهد و طرح مسئله برای تصمیم‌گیری
۲	تهیه فهرست ده‌تایی توصیف خود	بهبود جستجوگری با تهیه این فهرست شخصی که عناوین و موضوعاتش انتخابی است
۳	بررسی پاسخ‌ها و تعیین منبع شناخت براساس الگوی برزونسکی	بحث کلی پیرامون منابع اطلاعاتی ما برای شناخت و بررسی فردی پاسخ‌ها به صورت انفرادی با هدف بهبود جستجوگری
۴	مقایسه منابع شناخت مشکلات آنها (هنجاری-شخصی و در دسترس)	بحث گروهی با توجه به تجارب افراد از تعاریف خود پیرامون منبع موجود برای تعریف خود و طرح دوباره تکلیف برای توصیف خود
۵	ایجاد تغییر در منابع شناخت و تعریف مجدد الگوی ده‌تایی	بررسی پاسخ‌های جدید و تحلیل افراد از میزان تغییر در تعریف از خودشان. این بحث گروهی بیشتر با هدف گسترش احساس تعهد به تعاریف جدید است زیرا طرح موضوع در جمع یک راه افزایش تعهد است
۶	هویت‌های جمعی مثل کشور من، خانواده من، مذهب من	دادن تکالیف درباره حوزه‌های جمعی هویت و بحث مقدماتی
۷	بحث گروهی درباره منابع شناخت و مشکلات آنها	بررسی پاسخ‌های جدید و تحلیل افراد از میزان تغییر در تعریف از خودشان. این بحث گروهی بیشتر با هدف گسترش احساس تعهد به تعاریف جدید است زیرا طرح موضوع در جمع یک راه افزایش تعهد است
۸	من-گذشته-آینده و نقش هویت	هدف این بحث گسترش مفهوم هویت و به ویژه یکپارچگی آن است که تقویت عنصر تعهد در آن نقش اساسی دارد
۹	من از دیدگاه خودم و دیدگاه دیگران	در این جلسه هر فرد ضمن توصیف خود به توصیف دیگران از خودش گوش می‌دهد و میزان انطباق آنها را بررسی می‌کند و به صورت کتبی گزارش می‌دهد
۱۰	جمع‌بندی (جلسه مشترک)	اثربخشی کلی و تحلیل من از آغاز تا کنون و مشکلات برنامه این موضوع ضمن شناسایی نقاط ضعف برای محقق، به گسترش منابع شناخت کمک می‌کند.

داشتند که به صورت آزمایشی به دو گروه آزمایش و گواه قرارداد شدند. از ۱۲ نفر گروه آزمایش تنها ۸ نفر تا پایان جلسات را دنبال کردند. از طرف دیگر عدم همکاری آزمودنی‌ها در تکمیل پرسشنامه‌های پیگیری بعد از جلسات، گروه‌های مقایسه را با کاهش بیشتری مواجه کرد. به‌منظور اندازه‌گیری متغیرهای مورد بررسی از ابزارهای زیر استفاده شد.

پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی (Identity Styles Inventory): این آزمون سه سبک هویت سردرگم/اجتنابی، سبک هنجاری و سبک اطلاعاتی را اندازه‌گیری می‌کند. علاوه بر این تعهد در هویت را نیز اندازه‌گیری می‌کند. این آزمون دارای ۴۰ پرسش است که توسط برزونسکی مورد تحلیل عامل قرار گرفته است [۲۷]. در تحلیل عامل اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی سه عامل با ارزش ویژه به ترتیب ۵/۱۵، ۲/۸۹، ۱/۹ برای عامل دوم و ۰/۷۷ برای سوم استخراج شده در این تحقیق ضرایب آلفا ۰/۶۶ برای سبک

شرکت‌کنندگان در این پژوهش آن دسته از دانشجویانی بودند که در سبک‌های هویت، سبک هویت اجتنابی/سردرگم داشته و علاوه بر آن در یک یا چند اختلال شخصیت نمره‌ای بالاتر از یک انحراف معیار از میانگین در گروه خود داشتند. قبل از تکمیل پرسشنامه از آنها خواسته شده بود که آیا حاضر به شرکت در کلاس‌هایی که با عنوان «خودشناسی» ویژه دانشجویان جدیدالورود از طرف دانشگاه تشکیل می‌شود، هستند؟ بنابراین کسانی که داوطلب بوده و در نمره اختلال شخصیت و سبک هویت سردرگم/اجتنابی بالاتر از یک انحراف معیار از میانگین را کسب کرده بودند، آزمودنی‌ها را تشکیل می‌دادند. از تعداد ۵۰۰ آزمودنی که پرسشنامه‌ها را دریافت کرده بودند، ۳۳۲ مورد برگشت داده شد. به دلیل تعداد کم و عدم تمایل دانشجویان پسر برای شرکت در برنامه، این گروه از آزمودنی‌ها از برنامه مداخله حذف شدند. از ۲۷۳ دختری که پرسشنامه‌ها را برگردانده بودند و آمادگی خود را برای شرکت در برنامه مداخله اعلام کرده بودند، ۲۴ نفر شرایط مداخله را

برآورد شده است. به عنوان مثال توان پیش‌بینی مثبت مقیاس‌ها از دامنه ۰/۵۸ (اختلال شخصیت نمایشی) تا ۰/۸۳ (اختلال هذیانی) و توان پیش‌بینی مقیاس‌ها از ۰/۹۳ (اختلال شخصیت منفی‌گرا) تا ۰/۹۹ (اختلال اضطراب) متغیر است [۲۹].
به‌منظور انجام تحلیل‌های آماری در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS، تحلیل‌های آماری انجام گردید. این تحلیل‌ها مشتمل بر تحلیل توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار و تعداد افراد است. در رابطه با فرضیه‌ها با استفاده از آزمون t دنبال شد.

یافته‌ها

مقایسه گروه‌های آزمایش و گواه قبل از مداخله، در رابطه با سبک‌های هویت و سلامت روانی نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین دو گروه آزمایشی و گواه در هیچ کدام از متغیرها وجود ندارد (جدول‌های ۲ و ۳).

هویت سردرگم / اجتنابی و ۰/۶۸ برای تعهد به‌دست آمد. پرسشنامه چند محوری بالینی میلیون ۳ (Millon Clinical Multiaxial Inventory-III): وضعیت سلامت روانی شرکت‌کنندگان به کمک آزمون میلیون ۳ اندازه‌گیری شد [۲۸]. این مقیاس یک مقیاس خودسنجی با ۱۷۵ گویه بلی / خیر است که ۱۴ الگوی بالینی شخصیت و ۱۰ نشانگان بالینی را می‌سنجد و برای بزرگسالان ۱۸ سال به بالا، استفاده می‌شود. این آزمون علاوه بر الگوهای بالینی شخصیت، نشانگان بالینی را هم می‌سنجد که در این پژوهش به کار گرفته شدند. در اعتباریابی این آزمون در ایران، ضرایب آلفا برای مقیاس‌های شخصیت از ۰/۸۸ تا ۰/۹۶ در نوسان بود. در این مطالعه روایی مقیاس‌های میلیون ۳ از طریق روایی تشخیصی و با محاسبه خصیصه‌های عامل (توان پیش‌بینی مثبت، توان پیش‌بینی منفی و توان پیش‌بینی کل) به‌دست آمده است. روایی تشخیصی تمام مقیاس‌ها بسیار خوب

جدول ۲- مقایسه سبک‌های هویت و تعهد در گروه‌های گواه و آزمایش قبل از مداخله

سبک‌های هویت	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد	مقدار t	df	سطح معناداری
سبک سردرگم / اجتنابی	آزمایش	۲۴/۸۷	۹/۷۴	۸	۰/۷۱۳	۱۸	۰/۴۸۵
	گواه	۲۱/۶۶	۹/۹۳	۱۲			
سبک هنجاری	آزمایش	۳۲/۳۲۷	۴/۷۵	۸	-۰/۳۱۴	۱۸	۰/۷۵۷
	گواه	۳۳/۰۸	۵/۰۵	۱۲			
سبک اطلاعاتی	آزمایش	۳۷/۲۵	۶/۴۱	۸	-۱/۱۶۰	۱۸	۰/۲۶۱
	گواه	۴۰/۴۱	۵/۷۰	۱۲			
تعهد	آزمایش	۳۴/۲۵	۳/۶۹	۸	-۰/۱۸۴	۱۸	۰/۸۶۵
	گواه	۳۴/۵۸	۴/۱۲	۱۲			

جدول ۳- مقایسه سلامت روانی در گروه‌های آزمایش و گواه قبل از برنامه مداخله

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد	مقدار t	df	سطح معناداری
اختلال شخصیت مرزی	آزمایش	۱۱/۱۲	۶/۱۷	۸	-۱/۱۷۳	۱۸	۰/۲۵۶
	گواه	۱۳/۴۲	۲/۳۹	۱۲			
افسردگی	آزمایش	۴/۵	۳/۳۴	۸	-۰/۷۹۴	۱۸	۰/۴۳۸
	گواه	۵/۸۳	۳/۸۸	۱۲			
اضطراب	آزمایش	۴/۲۵	۳/۱۰	۸	-۰/۴۰۵	۱۸	۰/۶۹۰
	گواه	۴/۸۳	۳/۱۹	۱۲			
اختلال شخصیت وسواسی	آزمایش	۱۲/۵۰	۴/۱۰	۸	-۱/۰۷	۱۸	۰/۲۹۸
	گواه	۱۴/۵۸	۴/۳۵	۱۲			
اختلال شخصیت ضد اجتماعی	آزمایش	۶/۲۵	۶/۲۵	۳/۰۶	-۱/۶۹	۱۸	۰/۱۰۷
	گواه	۸/۷۵	۸/۷۵	۳/۳۳			

میزان تعهدهای گروه آزمایش معنادار است که نشان می‌دهد برنامه مداخله به افزایش تعهد آزمودنی‌ها منجر شده است. در سایر موارد اثر مداخله معنادار نبود. در رابطه با سلامت روانی که مقایسه‌ها از طریق دو اختلال افسردگی و اضطراب و اختلال شخصیت که به وسیله آزمون میلیون اندازه‌گیری می‌شد نیز مورد مقایسه قرار گرفت.

در رابطه با نقش مداخله در فرایند هویت‌یابی و تعهد در عملکرد آزمودنی‌ها، نتایج در جدول شماره ۴ آمده است. در این رابطه نمره‌های افراد در گروه‌های گواه و آزمایشی در پس‌آزمون با هم مقایسه گردید.
نتایج نشان می‌دهد که در هیچ‌کدام از سبک‌ها تفاوت معناداری بین گروه گواه و آزمایش دیده نمی‌شود، تنها

جدول ۴- مقایسه گروه گواه و آزمایش در سبک‌های هویت و تعهد بعد از برنامه مداخله

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد	مقدار t	df	سطح معناداری
سبک سردرگم/اجتنابی	آزمایش	۲۵/۱۷	۳/۱۹	۶	۰/۱۶۷	۱۰	۰/۸۷۱
	گواه	۲۴/۶۷	۶/۵۹	۶			
سبک هنجاری	آزمایش	۲۸/۶۷	۸/۳۱	۶	۰/۹۷۷	۱۰	۰/۳۵۲
	گواه	۲۴/۶۷	۵/۶۱	۶			
سبک اطلاعاتی	آزمایش	۳۵	۹/۷۲	۶	۱/۲۲	۱۰	۰/۲۴۹
	گواه	۲۸/۳۳	۹/۱۴	۶			
تعهد	آزمایش	۳۷/۶۷	۳/۵۶	۶	۲/۸۲۹	۹	۰/۰۲۰
	گواه	۳۲	۳/۰۸	۵			

جدول ۵- مقایسه گروه آزمایش و گواه بعد از برنامه مداخله در آزمون میلون

متغیرها	گروه مقایسه	میانگین	انحراف معیار	تعداد	مقدار t	df	سطح معناداری
اختلال شخصیت مرزی	آزمایش	۶/۶۶	۳/۷۸	۶	۲/۴۰۴	۱۰	۰/۰۳۷
	گواه	۱۲/۳۳	۴/۳۷	۶			
افسردگی	آزمایش	۳/۶۶	۳/۵۵	۶	۱/۱۵	۹	۰/۲۷۶
	گواه	۶/۰	۳/۰۸	۵			
اضطراب	آزمایش	۳/۳۳	۲/۲۵	۶	۱/۱۵	۹	۰/۲۷۸
	گواه	۵/۴۰	۳/۶۴	۵			
اختلال شخصیت سواسی	آزمایش	۹/۸۳	۳/۸۷	۶	۱/۷۶	۱۰	۰/۱۰۷
	گواه	۱۴/۳۳	۴/۸۸	۶			
اختلال شخصیت ضد اجتماعی	آزمایش	۴/۵۰	۱/۷۶	۶	۲/۶۸۲	۱۰	۰/۰۲۳
	گواه	۷/۸۳	۲/۴۸	۶			

در سه پژوهش اخیر، حجم نمونه گروه‌های ۲۰ نفری و ۱۵ نفری را شامل می‌شد و تنها به موضوع بحران هویت پرداخته بودند، و در دو مطالعه خارجی، حجم نمونه و روش مداخله و متغیرهای وابسته متفاوت بودند که دلایل احتمالی عدم تایید ممکن است، تفاوت در روش مداخله و متغیرهای وابسته باشد که بیشتر تمرکز بر بحران هویت داشتند تا اندازه‌گیری سبک‌های هویت، به علاوه حجم پائین آزمودنی‌ها از نظر آماری با وجود تفاوت، به سطح معناداری نرسید. از طرف دیگر در مداخله به عنوان ارائه یک واحد درسی اختیاری حضور دانشجو الزامی بود [۱۶] ولی در این برنامه جز تعهد اخلاقی آزمودنی‌ها هیچ ابزار دیگری برای شرکت در یک دوره با اجرای طولانی مدت طرح به مدت ۸ ماه وجود نداشت. به دلیل ماهیت موضوع مداخله در هویت، مداخله طولانی مدت اجتناب ناپذیر بود و این امر در کاهش افت آزمودنی‌ها و به دنبال آن کاهش اثر متغیرها احتمالاً اثر داشت. در اکثر موارد دانشجویان درس خواندن و مشکلات خانوادگی را برای خروج از برنامه بهانه می‌کردند. از دیگر سو، عدم وضوح و تفکیک متغیرها در پژوهش‌های ذکر شده می‌تواند یکی دیگر از دلایل ناهمخوانی‌ها باشد. در این پژوهش موضوع هویت به جای عنوان کلی بحران و یا تحول هویت، در دو بخش عوامل مربوط به اکتشاف و تعهد مورد بررسی قرار گرفت. عدم

براساس نتایج، در دو مورد یعنی اختلال شخصیت مرزی و اختلال شخصیت ضد اجتماعی معنادار بود. در سایر موارد مداخله اثر معناداری نداشت. بنابراین مداخله در دو مورد به کاهش نمره آزمودنی‌ها منجر شده بود.

بحث

همان‌گونه که در نتایج مشاهده شد، قبل از مداخله گروه‌های گواه و آزمایشی از نظر سبک‌های هویت تفاوت معناداری باهم نداشتند. بعد از مداخله، نتایج نشان داد که از نظر سبک‌های هویت سردرگم، زود هنگام و کسب شده که به نحوه اکتشاف از دیدگاه برزونسکی [۳] اشاره می‌کنند، برنامه‌های مداخله اثر معناداری را نشان ندادند. این نتایج با انتظارات نظری و پیشنهادات ماریسا و سنتراک [۲۴ و ۲۶] و پژوهش برمن و همکاران [۱۶] که نشان دادند، برنامه مداخله در بهبود هویت‌یابی در دانشجویان اثربخش است منافات دارد. در این رابطه با وجود شباهت متغیرهای مورد بررسی، یکی از دلایل احتمالی، اجرای مداخلات در جلسات کمتر و حجم پائین گروه‌های مقایسه باشد، زیرا نتایج برمن به دنبال ارائه واحد درسی حداقل در طول یک ترم بود. به علاوه با نتایج دو مطالعه خارجی [۱۴ و ۱۵] و سه مطالعه آزمایشی انجام شده در ایران که توسط رئیسی [۱۷] و موسوی [۱۸] و کاکیا [۲۰] انجام شده بود، نیز منافات دارد.

که در دو مورد یعنی اختلال شخصیت مرزی و اختلال شخصیت ضداجتماعی تفاوت دو گروه معنادار بود. بنابراین مداخله در دو مورد به کاهش نمره آزمودنی‌ها شده بود. نتایج این بخش با پژوهش‌های مختلفی که اثربخشی مداخله در هویت را برای کاهش نشانه‌های بیماری را نشان داده‌اند [۱۱، ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۲۰] هماهنگ است. به نظر می‌رسد توجه بر فرایند هویت‌یابی به آزمودنی‌ها کمک کرده باشد تا مشکلات خود را کاهش دهند چنانچه نقش هویت در شکل‌گیری و ارتباط آن با شماری از اختلالات تایید شده بود [۵، ۷ و ۱۱]. از محدودیت‌های این پژوهش افت آزمودنی‌ها و حجم کم نمونه و محدود بودن به دختران دانشجو بود. توصیه می‌شود در پژوهش‌های بعدی ضمن توجه به این محدودیت‌ها به تکرار آزمایش اقدام شود.

نتیجه‌گیری

اثربخشی برنامه مداخله در بهبود تعهد به عنوان یک عامل مهم در هویت‌یابی و نقش آن در سلامت روانی و کاهش علائم دو گروه مقاوم از بیماران یعنی اختلال شخصیت ضداجتماعی و اختلال شخصیت مرزی می‌تواند برای درمانگران نویدبخش باشد. البته برای این امر نیاز به تکرار پژوهش در گروه‌هایی با مشخصات فوق و جمعیت‌های بزرگتر است. از طرف دیگر این نتایج تایید دیگری بر دیدگاه برزونسکی مبنی بر تفکیک سبک هویت و تعهد و نقش تعهد در سلامت روانی است. به علاوه نتایج نشان داد که می‌توان در محیط دانشگاه برای کاهش مشکلات هویت‌یابی دانشجویان برنامه‌ریزی و مداخله کرد.

منابع

- 1- Erikson EH. Identity: Youth and crisis. New York: W. W. Norton & Company INC; 1968.
- 2- Marcia JE. Development and validation of ego identity status. *J Per Soc Psychol*. 1966; 3(5):551-8.
- 3- Berzonsky MD. Self construction over the life span: A process perspective on identity formation. *Adv Pers Construct Psychol*. 1990; (1):155-86.
- 4- Berman SL, Weems CF, Petkuks VF. The prevalence and incremental validity of identity problem symptoms in high school samples. *Child Psychiat Hum Dev*. 2009;40 (2):183-95.
- 5- Bersonsky MD. Identity style and well being: Dose commitment matter? *Identity: Int J Theor Res*. 2003; 3(2):131-42.
- 6- Whitbourne SK, Sneed JR, Skultety KM. Identity processes in adulthood: Theoretical and methodological challenges. *Identity: Int J Theory Res*. 2002;2(1):29-45.
- 7- Passmore NL, Fogarty GJ, Bourke CJ, Baker-Evans SF. Parental bonding and identity style as correlates of self-esteem among adoptees and non-adoptees. *Fam Relat*. 2005;54 (4):523-34.
- 8- Schwartz SJ. The structure of identity consolidation: Multiple correlated constructs or one super ordinate construct? *Identity: Int J Theory Res*. 2007; 7(1):27-49.
- 9- Omidian M. The comparison of ego identity status

تفکیک این متغیرها ممکن است به مخلوط شدن اثربخشی یک مورد با یک متغیر بی اثر منجر شده باشد، چنانچه هویت ترکیبی از تعهد و سبک است و در بسیاری از پژوهش‌های ذکر شده این تفکیک صورت نگرفته است. لازم به تذکر است که ابزارهای اندازه‌گیری نیز در این پژوهش‌ها متفاوت بوده است که یک عامل اثرگذار احتمالی دیگر است.

در رابطه با این نکته که برنامه‌های مداخله در هویت موجب بهبود فرایند تعهد در هویت‌یابی دانشجویان در مقایسه با گروه گواه می‌شود، نتایج مربوط به پیش از مداخله، نشان داد که تفاوت معناداری بین گروه گواه و آزمایشی قبل از اجرای برنامه وجود ندارد. اما اجرای مداخله اثر معناداری بر افزایش تعهد در دانشجویان داشت و گروه آزمایشی به صورت معناداری نمره تعهد بیشتری را از خود نشان دادند. این نتایج با دیدگاه نظری و پژوهش‌ها [۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۲۰] هماهنگ است. به نظر می‌رسد در پژوهش‌های ذکر شده با عنوان کاهش بحران هویت احتمال دارد، در عمل تمرکز مداخله به افزایش تعهد منجر شده باشد. بنابراین به نظر می‌رسد فرایند مداخله در سبک‌های مرتبط با اکتشاف که موضوعی شناختی است نیاز به مداخله طولانی مدت دارد و در مقایسه با تعهد که بیشتر به اجزاء عاطفی و اجتماعی می‌پردازد، با چالش‌های بیشتری روبه‌رو است. بنابراین شاید عدم اثربخشی مداخله به ماهیت متفاوت دو جزء اکتشاف و تعهد مربوط باشد چنانچه به اعتقاد برزونسکی قرار گرفتن افراد در حالت‌های مختلف هویت مبتنی است بر فرایند پردازش اطلاعات مربوط به خود، انجام موضوعات مربوط به هویت و گرفتن تصمیم‌های شخصی است [۳]. بر این اساس سه سبک و یا رویکرد مشخص شده است: سردرگم- اجتنابی، اطلاعاتی و هنجاری که بیشتر کارکرد شناختی دارند. برزونسکی تعهد را به عنوان یک جزء هیجانی و مداخله بر رفتار می‌شناسد که اثر سبک‌ها بر برخی رفتارها را میانجی می‌کند. از آنجایی که تمام مدل‌های نظری مطرح شده براساس پژوهش‌های مبتنی بر رگرسیون بوده‌اند، نتایج این پژوهش تا حدودی مؤید تفاوت دو عامل است و مدل نظری برزونسکی در این جهت را تایید می‌کند. زیرا اثر مداخله در تعهد معنادار و در سبک‌ها غیر معنادار بود [۳ و ۵].

به‌علاوه در رابطه با این مساله که برنامه‌های مداخله در هویت موجب کاهش مشکلات روانشناختی در مقایسه با گروه گواه می‌شود نتایج با بررسی نتایج آزمون میلون قبل و بعد از برنامه مداخله مورد بررسی قرار گرفت. همان‌گونه که مشاهده شد، گروه‌های گواه و آزمایشی قبل از اجرای برنامه مداخله باهم تفاوت معناداری نداشتند و بنابراین می‌توان تغییرات در گروه آزمایشی را در مقایسه با گروه گواه به اثر مداخله نسبت داد. نتایج به‌دست آمده نشان داد

- 19- Zahiraldin AR, Samani-Ardestani SM, Arbabi M. Successful psychotherapy of gender identity disorder: A case series. *Sci J Foren Med.* 2005; 11(37):37-40. [Persian]
- 20- Kalia, L. Effect of group counseling based on reality therapy on identity crisis in students of guidance schools. *J Funda Ment Health.* 2010; 1(45):430-7. [Persian]
- 21- Hosseinpour M, Darvish T, Soudani M. The effect of training responsibility using glasser's reality therapy method in reducing identity crisis. *New Finding Psychol.* 2010; 5(13):97-106. [Persian]
- 22- Nasiri aala, Khosravi sadrola, Ghaderi zahra, Vafaei tayebe, Esmaeili maryam. The effectiveness of group training of problem solving to decrease identity crisis of girl teenagers (devotee's daughters). *Iranian J War Public Health.* 2010; 3(9):37-43. [Persian]
- 23- Lotfabadi H. Teaching national and global citizenship along with stabilizing the students' identity and value system. *J Educ Innovat.* 2006; 5(17):11-44. [Persian]
- 24- Santrock JW. *Educational psychology.* McGraw-Hill Companies; 2001.
- 25- Klacynski PA, Fouth JM, Swanger A. Adolescent identity: Rational vs. experiential processing, formal operations, and critical thinking beliefs. *J Youth Adoles.* 1998; 27(2):185-207.
- 26- Marcia JE. Identity and intervention. *J Adoles.* 1989, 12, 401-10.
- 27- Farsinejad M, Hejazi E, Asgary A. Identity styles and progressive education. *J Psychol.* 2007, 21-44. [Persian]
- 28- Millon T. *Millon clinical multi-axial inventory-III manual.* Minneapolis, MN: National Computer System; 1994.
- 29- Sharifi A, Karami A. *Millon clinical multi-axial inventory-III.* Ravansangi Publishing; 2006. [Persian]
- in male and female students in khouzestan pre-university students. *Psychol Stud Quart.* 2005;1(1):35-46.
- 10- Deci EL, Ryan RM. On assimilating identities to the self: A self-determination theory perspective on internalization and integrity with cultures. *Hand book of self and Identity.* New York: Guilford; 2003.
- 11- Shokri O. Individual differences in identity styles and psychological rehabilitation: The role of identity commitment. *Cogn Sci J.* 2007;2:33-46. [Persian]
- 12- Farzanekhou M, Yarmohammadian A, Moulavi H. Effect of general family function on identity status of students. *J Behav Sci.* 2009;3(2):135-42.
- 13- Walsh Sm, Havdin SB. An art future image intervention to enhance identity and self-efficacy in adolescents. *J Child Adol Psychiat Nurs.* 1994; 7(3):24-34.
- 14- Duerden MD, Widmer MA, Taniguchi ST, Mccoy JK. Adventures in identity development: The impact of adventure recreation on adolescent identity development. *Identity: Int J Theo Res.* 2009;9(4):341-59.
- 15- Brandley CS. The effect of an intervention on cognitive autonomy, identity, hope, and educational aspiration [Dissertation]. USA, Utah State University; 2008.
- 16- Berman SL, Kennerley RJ, Kennerley MA. Promoting adult identity development: A feasibility study of a university-based identity Intervention program identity: *Int J Theo Res.* 2008;8(2):139-50.
- 17- Raissi, F. Investigate the effect of group counseling on reducing adolescent identity crisis in three and four high school student [Dissertation]. Tehran, Tarbiyat Moallem University; 1997. [Persian]
- 18- Mousavi, M. The effect of reality therapy group counseling approach based on the identity crisis of 15-18 year old girls in Karaj area [Dissertation]. Tehran, Tarbiyat Moallem University; 1998.